

بخش دوره درس:

بخش تخصصی ۳ (جرائم علیه اشخاص)

کردآورنده:

جناب آقای فرهاد دارایی

موسسه آموزش عالی فروردین قائم شهر

فصل اول: جنایات عمدی

- در قانون تعریفی از کلمه جنایت نشده است.
- ردپای کلمه جنایت در تفاسیر یا دکترین موجود است.
- جنایت، همان مشکل یا ضرر وارد شده بر زیان دیده است.
- جنایت به معنای آسیب منتهی به ضرر آمده است.
- بزرگترین جنایت درباره انسان، قتل است.
- جنایت، گاهی در مفهوم قتل است.
- دکتر آقایی نیا: جنایت، جرمی است که موضوع آن انسان و تحقق آن موکول به آسیب به حیات یا تمامیت جسمانی یا منافع است.
- هر جنایتی، جرم است اما هر جرمی، جنایت نیست.
- تقسیم بندی جنایت در حقوق کیفری، عام است.
- جنایت در حقوق کیفری به سه دسته: (۱) جرایم علیه اشخاص (۲) جرایم علیه اموال و مالکیت (۳) جرایم علیه امنیت و آسایش تقسیم میشود.
- جنایت از سه بُعد: (۱) رکن معنوی، (۲) موضوع (۳) نتیجه مهم است.
- در قانون مجازات اسلامی ۹۲، فقط انسان مرتکب جنایت می شود.

- سه رکن جنایت شامل: (۱) رکن مادی (۲) رکن معنوی (۳) رکن قانونی می باشد.
- رکن مادی یعنی فکر بالقوه مجرم تبدیل به بالفعل شود.
- رکن معنوی یعنی بالقوه بودن فکر مجرم.
- رکن مادی در حقوق کیفری عمومی مطرح شده است.
- در حقوق کیفری اختصاصی، هر جرم دارای رکن مادی مخصوص به خود می باشد.
- اجزاء رکن مادی بترتیب شامل: (۱) موضوع (۲) رفتار مرتکب (۳) نتیجه حاصله (۴) رابطه سببیت است.
- در جنایت، انسان باید زنده باشد.
- جنین زنده بدنیا آمده، انسان بوده و حیات مستقل دارد و جنایت بر او، قصاص دارد.
- حیات (از دید امام خمینی (ره)): فرد مذبح شده و حیات مستقری نداشته باشد و دیگری او را ذبح کند. اولی قاتل و دومی دیه جنایت بر میت دارد.
- مرگ مغزی مصداق بارز حیات غیرمستقر است.
- اغماء (کما: بیهوشی) مصداق بارز حیات مستقر است.
- مرجع صالح برای تشخیص حیات مستقر و غیرمستقر، پزشکی قانونی است.

روی کارت

- جنایت بر فرد در حال اغماء یا بیهوشی، مثل جنایت بر فرد هوشیار است.
- اولی به فردی را آسیب بزند و دومی وی را به قتل برساند. قاتل، همان دومی است. اولی به قصاص عضو دومی نفس قصاص محکوم می شود.
- بیمار در حال مرگ، پزشک مسکن به او تزریق می کند. این عمل پزشک جنایت بر زنده نیست.
- خودکشی جرم نیست اما از نظر آیات، خودکشی نهی شده است.
- تبانی: مذاکره چند نفر به قصد ارتکاب جرم است.
- تبانی: یک جرم خاتمه نیافته است.
- رفتار مرتکب که هنوز در عمل ظهور نیافته، برای تعقیب کیفری کافی نیست.
- داشتن، نگهداری، حالت و مشاهده کردن مصداق بارز برخی جرایم است.
- در قانون مجازات اسلامی ۹۲، از واژه مرتکب بجای قاتل و جانی استفاده می شود.
- مرتکب: وقوع جنایت بهر شکل منتسب به اوست.
- رفتارهای ارادی، رفتار مجرمانه به حساب می آید.

- ارادی بودن رفتار، شرط مقدم و لازم و خلاف ناپذیر جنایت می باشد.
- اراده: یعنی خواستن.
- اختیار: آزادی انسان در اراده کردن است.
- تهدید: یک جرم مستقل و منتهی به مرگ یا ضرر می شود.
- فعل در قانون دو نوع است: (۱) فعل اصابتی (۲) فعل غیراصابتی
- فعل اصابتی: بصورت ضربه زدن یا اصابت به چیزی یا فردی و باعث ایجاد خسارت است.
- فعل غیراصابتی: ایجاد ضربه ندارد اما ضرر ایجاد می کند. مانند ترساندن.
- در فاصله سالهای ۱۳۰۴ تا ۱۳۹۲: قانون کیفری درباره ترک فعل (برای جنایت) مسکوت بوده است.
- شروط لازم برای ارتکاب جنایت: (۱) ضرورت احراز تعهد به انجام فعل (۲) ضرورت احراز انجام وظیفه خاص قانونی (۳) توانایی انجام فعل (۴) احراز رابطه سببیت.
- مفهوم ترک فعل: ترک انجام وظیفه قانونی خاص.
- ترک یعنی: امتناع و خودداری از انجام دادن.

Flash
card

۵

خلاصه و نکات برتر فصول

روی کارت

- سه شکل ارتکاب جرم: (۱) مباشرت (۲) تسبیب (۳) اجتماع مباشر و سبب
- مباشرت: جرم مستقیماً توسط خود مرتکب انجام می شود.
- مباشر: نزدیکترین علت قتل را فراهم می کند.
- تسبیب: کسی سبب تلف یا مصدومیت دیگری شود و خود مستقیماً مرتکب جنایت نشود.
- اجتماع سبب و مباشر: هر کس به اندازه تأثیرش، مسئول است.
- در وقوع جنایت: حداقل ۲ نفر وجود دارد.
- تأثیر مساوی عوامل در اجتماع سبب و مباشر: تمام عوامل ضامن هستند.
- تأثیر متفاوت عوامل در اجتماع سبب و مباشر: هر عامل به میزان تأثیر در جنایت، مسئول و ضامن است.
- گاهی سبب از مباشر قوی تر است.
- دیه: حق شخصی مجنی علیه یا ولی دم است و قابل توارث می باشد.
- نتیجه: معلول رفتار مرتکب است.
- قتل (جنایت): جرم مقید است.
- انواع مرگ: (۱) مرگ قطعی (۲) حیات غیرمستقر (۳) مرگ مغزی (۴) آنسفالی

پشت کارت

- مرگ قطعی: قلب و عروق نابود شده و امکان بازگشت نیست.
- حیات غیرمستقر: (=مرگ ظاهری) یک اصطلاح فقهی و در آن مرگ اتفاق نیفتاده و فرد در اغمای عمیق است.
- مرگ مغزی: آسیب غیرقابل برگشت به مغز و ساقه آن که یک نوع مرگ واقعی است.
- استفاده از اعضای میت برای پیوند بلاشکال است.
- آنسفال: نقص مادرزادی که ساقه مغز موجود است اما جمجمه یا پوست سر نداشته و زندگی نباتی دارند.
- جنایت بر عضو: کمتر از مرگ با قتل، آسیب دارد.
- رابطه سببیت: در حقوق جزای عمومی مطرح است.
- رابطه سببیت: جزئی از ارکان مادی جرم است.
- قاعده شرکت درباره جرایم عمدی و غیرعمدی صادق است.
- یافتن رکن مادی آسان‌تر از یافتن رکن معنوی است.
- رکن مادی و معنوی باید تقارن زمانی داشته باشند.
- رکن معنوی جرایم عمد شامل علم، قصد و انگیزه است.
- رکن معنوی جرایم عمد شامل: علم به موضوع جنایت و قصد رفتار است.
- رکن معنوی همه جرایم، علم موضوعی است.

- جهل به موضوع یا اشتباه در موضوع: عدم وقوع جرم عمدی.
- طفل زنازاده با والدین مسلمان: مسلمان می باشد و تابع قوانین مسلمانان است.
- اشتباه در هویت: باعث زوال عمدی بودن جنایت نمی باشد.
- جنایت، در صورتی عمدی است که مقصود نظر مرتکب کاملاً انجام شده باشد.
- اشتباه در عضو: ارتکاب کامل مقصود جنایت: اتفاق افتادن جنایت عمدی.
- مرتکب، قصد جنایت غیر از قتل دارد و عضو خاصی را در نظر نمی گیرد. در صورت ایجاد جرح، جنایت عمدی اتفاق افتاده است.
- رفتار: مجموعه شرایط منتهی به جنایت مقصود یا نظیر آن (بجز خود رفتار).
- کار شامل: (۱) فعل یا ترک فعل (۲) اصابتی یا غیر اصابتی (۳) مباشرت (۴) یا تسبیب است.
- آگاهی یعنی اطلاع و علم و خبر.
- در جنایت، عضو حساس منظور نبوده: وقوع جنایت عمدی.
- عضو خاصی منظور نبوده و جنایت واقع می شود: جنایت عمدی می باشد. (اشتباه در عضو معنا ندارد).

- عضو حساس منظور بوده و عضو غیر حساس آسیب می بیند: اشتباه در عضو صورت پذیرفته است.
- عضو غیر حساس منظور است و عضو حساس آسیب می بیند: جنایت عمدی وقوع یافته است.
- عضو غیر حساس منظور است و عضو غیر حساس دیگر آسیب می بیند: جنایت عمدی می باشد.
- شخصیت مرتکب در تحقق جرم موثر نیست و فرد عاقل، بالغ، صغیر، مجنون، مختار یا غیر مختار می تواند شریک در جرم باشد.
- شرکت در جرم سه صورت دارد: (۱) معاونت (۲) شروع جرم (۳) جرم تام.
- شرکت در جرم: مداخله یا ورود افراد در عملیات اجرایی می باشد.
- شرکت در عملیات مقدماتی، معاونت است (نه مشارکت).
- عملیات اجرایی: اقداماتی که از نظر قانون و قانونگذار جرم است.
- وجود ارتباط مستقیم بین عملیات اجرایی و عملیات مقدماتی، شرکت در جرم اتفاق می افتد.
- جنایت باید مستند به رفتار همه مرتکبان باشد.
- نوع رفتار شرکاء (از نظر کمی و کیفی)، در شرکت در جنایت بی تأثیر است.

- در شرکت: همه افراد باید در یک جرم سهیم باشند.
- علم اجمالی به شرکت در جرم چند نفر و عدم علم به رفتار هر کدام: شرکت می‌باشد.
- اتهام چند نفر اما جرم فقط از یک نفر قابل قبول باشد: شرکت صورت نگرفته است.
- هرکس (شرکاء) باید رکن معنوی مخصوص به خود داشته باشد.
- شرکت در جنایت مبتنی بر رفتار بوده و رکن معنوی در آن بی‌تأثیر است.
- وجود فاصله زمانی بین رفتار مرتکب و نتیجه ناشی از آن، مانع تحقق جنایت نیست.
- مجازات شریک، مجازات فاعل مستقل است.
- قصاص همه شرکاء توسط ولی دم یا مجنی علیه: پرداخت دیه مازاد به قصاص شوندگان (قبل از قصاص) و سپس قصاص.
- هر کدام از شرکاء در یک جنایت: می‌تواند مستقلاً به طور عمدی یا شبه عمدی یا خطای محض اقدام به جنایت کند.
- یک شریک، صغیر و دیگری، عاقل و بالغ باشد: صغیر قصاص نمی‌شود و دیگری می‌شود.

- مجازات جنایت شرکتی، دیه است که نحو مساوی تقسیم می شود.
- عنوان اشتراک برای بار اول در قسمت دیات قانون مجازات سال ۱۶ (مواد ۳۴ تا ۸۳) مطرح شده است.
- در معاونت: حداقل دو نفر دخیل هستند.
- هیچ کس، هیچ وقت معاون جنایت خودش نمی شود.
- عمل مباشر جرم باشد: معاون هم مجرم است و بالعکس.
- معاونت: یک جرم تعزیری است.
- مطابق ماده ۶۸۲ ق.م.ا. ۲۹۱: معاونت در افساد فی الارض، یک جرم حدی و دارای مجازات اعدام است. (استثناء)
- معاونت فقط با فعل تحقق می یابد.
- معاونت به صور مختلف: مباشرت و تسبیب و اجتماع آنها می باشد.
- معاونت: باید در جرم مداخله مستقیم داشته باشد.
- در معاونت، شکل رفتار معاون مهم نیست.
- اشکال رفتار معاون شامل: (۱) فعل (۲) ترک فعل (۳) مباشرت (۴) سببیت (۵) فردی یا جمعی.
- وجه تمایز معاون و مباشر: معاون در عملیات اجرایی مداخله مستقیم ندارد به عکس مباشر.

- در یک جرم، معاون همزمان شراکت در جرم هم می تواند داشته باشد: همزمان دو جرم و دو مجازات دارد.
- معاونت بصورت اجتماع سبب و مباشر صورت می گیرد.
- رفتار معاون در معاونت باید مقدم یا همزمان با رفتار مرتکب اصلی باشد.
- معاونت فقط در جرایم عمدی مفهوم پیدا می کند.
- معاونت بصورت عمدی صورت می گیرد.
- برای رسیدگی به جرمی (قتل عمدی) قبل از قانون مجازات ۲۹: قانون حاکم، قانون زمان وقوع می باشد (نه زمان رسیدگی).
- معاونت در قتل عمدی: صدور حکم قابل تعویق و اجرای مجازات قابل تعلیق نمی باشد.
- در مواردی که شرع به مجازات جرایم اشاره نموده و در آن زمینه، نص صریح وجود دارد، مطابق نص شرعی عمل می گردد.
- تداخل جنایات: یک اصطلاح فقهی است و مترادف عبارت تعدد در حقوق کیفری می باشد.
- تداخل جنایات دو نوع است: (۱) تعدد مادی (۲) تعدد معنوی
- تعدد معنوی: یک رفتار باعث نتایج مجرمانه مختلف می شود.

- تعدد مادی: جرایم مختلف و متعدد اتفاق می افتد که هر کدام ارکان مستقل از دیگری دارد.
- در جرایم تعزیری که رفتار واحد، عناوین مجرمانه متعدد ایجاد می کند، مرتکب به مجازات اشد محکوم می شود.
- در موارد جمع قصاص نفس و قصاص عضو که برخی جنایات در وقوع قتل نقش داشته و برخی نداشته اند؛ محکوم به قصاص نفس و قصاص عضو یا دیه جنایت غیرمنجر به قتل محکوم می شود.
- در جنایت عمدی (قتل) توسط چند ضربه: ضربه ها متوالی بوده یا عدم فاصله زمانی میان ضربه ها باشد؛ همه ضربات در حکم واحد و مرتکب فقط به قصاص نفس محکوم می شود.
- در جنایت عمدی (قتل) با چند ضربه اما غیرمتوالی یا وجود فاصله زمانی بین آنها؛ مرتکب به قصاص نفس و قصاص عضو یا دیه محکوم می شود.
- تکرار جنایت از موارد تشدید مجازات است.
- تشدید مجازات در تکرار جرم مانع تخفیف مجازات نمی شود.
- قسامه یکی از ادله اثبات انحصاری است.

- قسامه صرفاً در جنایات استفاده می شود.
- استفاده از قسامه صرفاً در صورت عدم وجود ادله دیگر می باشد.
- شروط استفاده از قسامه: (۱) فقدان ادله دیگر (۲) وجود قرائن و امارات (۳) تحقق ظن قاضی به انجام جنایت از سوی متهم (۴) اقامه قسامه یا خودداری از آن.
- لوث یعنی شبه دلیل، ظن قوی، قوت و شر (در لغت).
- ظن قوی: ظن نزدیک به علم است.
- قرائن: کیفیتی که بر چیزی عارض شده و به آن معنای جدیدی می دهد.
- انواع قرینه: (۱) حالیه (۲) مقالیه (۳) عرفیه (۴) عقلیه.
- اماره: چیزی که باعث کاشفیت غیرقطعی می شود.
- انواع اماره: (۱) قانونی (۲) مطلق (۳) نسبی (۴) قضایی.
- ظن: حالت میان شک و یقین است.
- ظن دو نوع است: (۱) ظن متأخم به یقین یا (غلبه ظن) (۲) ظن مطلق.
- ظن متأخم: کنار گذاشتن یکطرف و توجه به طرف دیگر (معروف به علم قاضی).
- ظن مطلق: توجه به یکطرف بدون کنار گذاشتن طرف دیگر.

- قسامه: از سوی شاکی و متهم مقدور است.
- قسامه هم برای اثبات و هم عدم اثبات اتهام استفاده می‌شود.
- سوابق کیفری یا اخلاقی فرد متهم در قسامه موثر نیست.
- فقط زمان وقوع لوث، از قسامه استفاده نمی‌شود.
- توریه: حالتی که سوگند خورنده از بیان آن، مفهوم یا مقصود دیگری مدنظر دارد و عمل جایز نیست.
- متهم در قبول یا رد قسامه دارای اختیار می‌باشد.
- توجه: خودِ عمل سوگند، قابل توکیل نمی‌باشد اما عمل درخواست قسامه و معرفی قسم خورندگان، قابل وکالت می‌باشد.
- قسامه به ورثه می‌رسد.
- تبرئه متهم با قسامه: عدم حق شاکی برای طرح مجدد دعوا با استناد به قسامه یا بینه.
- بینه: از ادله اثبات دعواست و هر دعوایی، بینه‌ای مختص خود دارد.
- اثبات قتل عمدی با قسامه: قصاص مرتکب.
- تعداد قسامه در قتل عمدی: ۵۰ سوگند مرد.
- در جنایت عمدی (قتل): تکرار قسم پذیرفته نیست اما در جنایت عمدی بر عضو: تکرار قسم پذیرفته شده است.

روی کارت

- رجوع ولی دم پس از ادعای شرکت تعداد زیادی از شرکای لوٹ، مسموع نیست.
- امتناع قاضی باید مستدل و مستند باشد.
- شرایط عامه تکلیف عبارتند از: (۱) عقل (۲) بلوغ (۳) قصد (۴) اختیار.
- نصاب قسامه قتل غیر عمدی: ۲۵ قسم مرد.
- جنایت توسط هر کس با هر دینی بر مسلمان: ثبوت حق قصاص.
- جنایت عمدی مسلمان علیه غیر مسلمان (ذمی، معاهد، مستأمن و...): عدم ثبوت قصاص.
- مجنی علیه و مرتکب غیر مسلمان و مسلمان شدن مرتکب قبل از قصاص: سقوط قصاص.
- مجنی علیه، غیر مسلمان و مسلمان شدن مرتکب قبل از مرگ: سکوت قانونی.
- وجود شک در مسلمان بودن یا نبودن مجنی علیه: رجوع به وضع قبل از ارتکاب جنایت می شود (اصل وضع سابق).
- اجرای احکام با دادسرا می باشد.
- شرایط عمومی قصاص: (۱) عاقل بودن مرتکب (۲) بالغ بودن مرتکب (۳) فقدان رابطه ابوت بین طرفین (۴) اختیار مرتکب (۵) مستی مرتکب.

Flash
card

۱۶

خلاصه و نکات برتر فصول

پشت کارت

- عاقل بودن مرتکب: یعنی فرد مرتکب در زمان جنایت، مجنون یا دچار اختلال روانی نباشد.
- بلوغ: یعنی فرد مرتکب ماهیت جرم و حرمت آن را درک کند و دارای رشد و کمال عقلی باشد.
- فقدان ارتباط ابوت فقط مختص پدر و جد پدری است که مرتکب باید آن را در دادگاه ثابت نماید.
- اختیار: یعنی فرد مرتکب آزادانه جرم را انجام دهد.
- اکراه: از موانع مهم مسئولیت کیفری است.
- اکراه: کسی فرد را به قهر و اجبار، وادار به انجام کاری که مایل نیست بکند.
- در اکراه: اجبار، بیرونی و قویتر از مرتکب باشد (درست عکس اضطرار).
- اکراه با فعل و ترک فعل صورت می گیرد.
- در اکراه در جنایت (قتل): مرتکب، قصاص و اکراه کننده به جرم معاونت محکوم می شود.
- در اکراه جنایت بر عضو: اکراه کننده قصاص می شود.
- اکراه شونده: طفل غیر ممیز، مجنون، جاهل یا بی اختیار باشد، اکراه کننده قصاص می شود. (سبب اقوی از مباشر)

روی کارت

- پذیرش یا عدم پذیرش اگراره، با دادگاه است.
- اگراره شونده؛ طفل ممیز باشد، عدم قصاص و پرداخت دیه توسط عاقله وی.
- اگراره کننده اثبات کند قصد جنایت نداشته یا آگاهی نداشته، می تواند جنایت عمدی را به شبه عمدی تبدیل کند.
- دفاع مشروع از موارد پذیرفته شده عدم مسئولیت کیفری در قانون می باشد.
- قانون مجازات از مسکر تعریف نکرده است.
- علائم مستی شامل: (۱) غمگینی (۲) سوگواری (۳) خشم و غضب (۴) خواب آلودگی (۵) وجد و سرور.
- مستی با مقدار الکل خون معلوم می شود (غلظت بالاتر از ۰.۵ میلی گرم درصد گرم خون)
- مستی (تعریف پزشکی قانونی): حالت ناپایدار همراه با شادی با تأثیر مستقیم بر عقل، آگاهی و ادراک (کاهش عقل و آگاهی و ادراک).
- به شرطی که کاملاً باعث مسلوب الاختیاری باشد و قصد خیانت وجود نداشته باشد.
- جنایت در حال مستی، غیر عمدی است.

- جنایت علیه فرد مجنون: عدم قصاص مرتکب.
- جنایت علیه فرد صغیر: قصاص مرتکب.
- موارد مهدورالدم بودن مجنی علیه که در صورت جنایت علیه وی، قصاص ندارد. شامل: (۱) زنا (۲) لواط (۳) سبّ نبی (۴) سرقت در مرتبه چهارم (۵) محاربه (۶) بغی و افساد فی الارض.
- جنایت علیه فرد مستحق قصاص (فقط از طرف صاحب حق قصاص): معاف از قصاص و دیه.
- جنایت علیه فردی به اشتباه (در هویت و هدف): و بعداً معلوم شود فرد، مستحق جنایت بوده، معافیت از دیه و قصاص.
- جنایت درباره فرد مستحق قصاص از سوی افرادی غیر صاحب حق قصاص: قصاص مرتکب را در پی دارد.
- متجاوز: فردی که تجاوز از او سر می زند.
- جنایت علیه متجاوز در دفاع مشروع: معافیت مدافع از قصاص و دیه.
- زمانی که شوهر، همسر خویش را در حال زنا با اجنبی می بیند: حق قتل آنها را دارد مگر در صورت اضطرار یا اکراه.
- ولی دم می تواند در تمام مراحل رسیدگی حتی تا قبل از اجرای حکم: از حق خود بر قصاص بگذرد یا مصالحه کند.

- صاحبان حق قصاص در جنایت بر نفس (حسب مورد): (۱) ولی دم (۲) ولی قهری (۳) مقام معظم رهبری.
- صاحبان حق قصاص در جنایت بر عضو: (۱) مجنی علیه (۲) ورثه مجنی علیه (۳) ولی قهری (۴) مقام معظم رهبری.
- ولی دم: همان ورثه مقتول است بجز زن یا شوهر که حق قصاص ندارد.
- دلایل ارث: (۱) نسب (۲) سبب.
- حق قصاص مانند اموال متوفی، به ارث می رسد.
- پدر و جد پدری (فقط) ولی قهری طفل هستند و مادر با وجود قیومت، حق قصاص ندارد.
- تمام اختیارات و وظایف ولایت دمی رهبری توسط رئیس قوه قضائیه (البته با موافقت رهبری) به دادستان تفویض می شود.
- حق قصاص: پس از جنایت حاصل می شود.
- تعدد اولیاء دم: (۱) همگی خواهان قصاص یا گذشت یا مصالحه باشند، به همان نحو اقدام می شود. (۲) برخی خواهان قصاص، برخی مصالحه و برخی گذشت؛ فرد خواهان قصاص باید سهم مصالحه کنندگان را به آنان بپردازد.

- ابراء مالِم يجب: برائت از چیزی که هنوز ثابت نشده است.
- اُتانازی: مداخله پزشک در تسریع مرگ بیمار.
- اُتانازی: با درخواست بیمار بوده و باعث اسقاط قصاص و دیه بوده و تعزیر پزشک با توجه به خواسته خود بیمار، مشمول تخفیف می شود.
- وارث، قاتل مورث خویش باشد: ولی دم نمی باشد و حق قصاص ندارد.
- قتل زن مسلمان توسط مرد غیرمسلمان: قصاص قاتل بدون رد فاضل دیه.
- قتل مرد غیرمسلمان توسط زن غیرمسلمان: قصاص قاتل + پرداخت فاضل دیه.
- دیه غیرمسلمان در ایران با مسلمان برابر است.
- تغلیظ دیه در ۴ ماه محرم، رجب، ذیقعد و ذیحجه یا حرم کعبه می باشد.
- تغلیظ دیه: فقط مخصوص قتل است.
- در تغلیظ دیه: به مقدار $\frac{1}{3}$ (یک سوم) کل دیه، به مقدار دیه اصلی اضافه میگردد.
- در تغلیظ دیه باید صدمه و فوت (هر دو) در ماه حرام یا حرم کعبه باشد.

روی کارت

- مجازات تعزیر بدل از قصاص نفس، قابل تعلیق نیست اما قابل تخفیف می باشد.
- مجازات تکمیلی: مجازاتی علاوه بر مجازات اصلی است که در اختیار دادگاه بوده و در حکم دادگاه باید درج شود و در مجازاتهای تعزیری غیر عمدی مصداق دارد.
- مجازات تبعی: مجازاتی که فقط در مورد محکومیت‌های قطعی کیفری در جرایم عمدی بوده و دادگاه می تواند آن را در حکم درج کند و تغییر مدت آن مقدور نیست.
- هر عضوی آسیب ببیند؛ قصاص عضو در پی دارد.
- آسیب عضو + زوال منافع عضو: دو دیه کامل دارد.
- اعضای جفت (دوتایی با هم): یک دیه کامل دارند.
- عضو ناسالم یا ناقص در برابر عضو سالم یا کامل، قصاص می شود.
- عضو سالم و کامل در مقابل عضو ناسالم یا ناقص، قصاص نمی شود.
- عضو قوی و صحیح در برابر عضو ضعیف و بیمار غیر فلج، قصاص می شود.
- عضو اصلی در مقابل عضو زائد، قصاص نمی شود اما بالعکس آن مقدور است.

خلاصه و نکات برتر فصول

- عضو زائد: عضوی که بطور متعارف در بدن انسان وجود ندارد. ^{پشت کارت}
- برای اجرای قصاص، مجنی علیه یا ولی او باید تقاضای قصاص نماید.
- قصاص عضو در زن و مرد تا کمتر از ثلث برابر است اما بیشتر از ثلث، توازن بهم می خورد.
- جنایت مرد غیرمسلمان علیه زن مسلمان: قصاص مرد بدون پرداخت فاضل دیه.
- ملاک محاسبه قصاص، وقوع نتیجه است (نه تعدد ضربات).
- مرتکب یک نفر و آسیب دیدگان چند نفر باشند: حق تقدم با فردی است که قبل از بقیه دچار آسیب شده است.
- بین حق قصاص و دیه درباره یک نفر: اول قصاص اجرا می شود.
- شروع به جرم فقط در جنایات عمدی مفهوم می یابد.
- عملیات مقدماتی: رفتارهایی که برای ارتکاب جرم بسیار مهم و ضروری هستند.
- شروع به جرم قتل عمدی، جرم بوده و مجازات دارد.
- شروع به جرم صورت گرفته و وارد عملیات اجرایی هم گردیده اما در نهایت جرم کامل انجام نمی شود: جرم نبوده و قابل مجازات نمی باشد.

- عفو یا تخفیف مجازات از اختیارات رهبر است.
- اجرای قصاص حتما باید با اذن ولی امر باشد وگرنه، مرتکب تعزیر می شود.
- قصاص برای نظم عمومی لازم باشد و خواهان قدرت مالی نداشته باشد: دیه از بیت المال پرداخت می شود.
- دیه جنایت بیشتر از مقدار دیه جنایت بر مرتکب: صاحب حق قصاص، حق طلب فاضل دیه را ندارد.
- فوت قاتل فراری: فرد فراری دهنده، باید دیه بپردازد یا بیت‌المال آن را می پردازد (خود قاتل فرار کرده).
- جنایت عمدی بر مرده: مجازات او پرداخت دیه یا ارش + ۱۳ تا ۴۷ ضربه شلاق تعزیری است.
- زن حامله قبل از وضع حمل نباید قصاص شود.
- اجرای قصاص و زنده ماندن مرتکب: حق قصاص برای صاحب حق قصاص پابرجاست.
- شرایط قصاص عضو: تساوی در محل، مقدار، سلامت، اصلی بودن، کامل بودن و فقدان خوف تلف یا صدمه به عضو دیگر می باشد.
- اجرای قصاص عضو باید با وسایل مناسب صورت بگیرد.

Flash
card

۲۴

خلاصه و نکات برتر فصول

پشت کارت

- اجرای قصاص در زمان و مکان مناسب باید صورت بگیرد.
- مرتکب می تواند بلافاصله پس از قصاص عضو، آن را پیوند بزند.

فصل دوم: جنایات غیر عمدی

- اصطلاح غیر عمد: وجود تقصیر مرتکب در ارتکاب جنایت.
- تقصیر شامل: (۱) بی مبالاتی (۲) بی احتیاطی (۳) عدم رعایت نظامات دولتی (۴) عدم مهارت می باشد.
- جنایات غیر عمدی شامل: (۱) خطای محض (۲) شبه عمدی می باشد.
- جنایات سه دسته اند: (۱) عمدی (۲) شبه عمدی (۳) خطای محض.
- انواع جنایت به اعتبار رکن معنوی: (۱) عمدی (۲) شبه عمدی (۳) خطای محض.
- رکن مادی جنایت شبه عمدی با: (۱) فعل (۲) ترک فعل (۳) مباشرت (۴) تسبیب (۵) اجتماع مباشر و سبب انجام می شود.
- جنایت شبه عمدی از نظر وقوع نتیجه شبیه جنایت عمدی است.
- انگیزه مرتکب در ارتکاب جنایت شبه عمدی بی تأثیر است.

- در جنایت عمدی و شبه عمدی (از نظر رکن معنوی) باید مرتکب، علم به موضوع داشته باشد.
- وجوه تمایز جنایت عمدی و غیرعمدی: (۱) در جنایت شبه عمدی (به عکس جنایت عمدی) مرتکب قصد جنایت را ندارد. (۲) جنایت اتفاق افتاده همانی نیست که مرتکب قصد آن را کرده است. (۳) اشتباه در هدف مشمول جنایت شبه عمدی می باشد.
- علت نامگذاری جنایت شبه عمدی: دو عامل: (۱) علم موضوعی (۲) قصد در رفتار که در جنایت عمدی و شبه عمدی شبیه هم هستند.
- موضوع جنایت (انسان) ۴ ویژگی مهم دارد: (۱) موجود بودن (۲) وصف قانونی (۳) هویت (۴) شناسه.
- جنایت شبه عمدی جزء جرایم مقید به نتیجه است.
- معیار تقصیر، نوعی است.
- علم و آگاهی در جنایات غیرعمدی بسیار جایگاه مهمی دارد.
- اگر عرف و عادت با موازین و مواد قانونی در تعارض باشد: تقصیر محسوب می شود.
- در جنایات شبه عمدی: تقصیر، حرف اول را می زند.
- در جنایات عمدی: عمد، حرف اول را می زند.

- مسئول پرداخت دیه در خطای محض: عاقله می باشد.
- مسئولیت کیفری در جنایت خطای محض: فقط پرداخت دیه است.
- در جنایت خطای محض: (۱) مرتکب، قصد فعل نسبت به مجنی علیه را ندارد. (۲) مرتکب، قصد انجام جنایت علیه مجنی علیه را ندارد. (۳) مرتکب، هیچگونه تقصیری در ارتکاب جنایت نداشته باشد. (۴) در صورت آگاه بودن مرتکب که اقدام وی نوعاً موجب جنایت می شود: جنایت عمدی اتفاق افتاده است.
- خطای محض با ترک فعل انجام نمی شود.
- خطای محض فقط با فعل صورت می گیرد.
- جنایت حین خواب یا بیهوشی، مجازات ندارد.
- ارتکاب جنایت خطای محض توسط صغیر، فرد مرتکب فاقد مسئولیت کیفری می باشد.
- ارتکاب جنایت خطای محض توسط مجنون، فرد مرتکب فاقد مسئولیت کیفری می باشد.
- یک رفتار باعث چند آسیب می شود: قاعده تداخل دیات است.
- رفتارهای مختلف باعث ایجاد آسیبهای متفاوت می شود: قاعده تعدد دیات مطرح می شود.

- جنایت همزمان باعث ارش و دیه باشد: پرداخت ارش مانعی برای پرداخت دیه نمی باشد.
- زوال منافع متعدد: قاعده تعدد دیات را شامل می شود (با یک رفتار یا چند رفتار).
- تشدید جراحت با یک ضربه باشد: قاعده تداخل دیات پیش می آید.
- تشدید جراحت با چند ضربه باشد: قاعده تعدد دیات مطرح می شود.
- یکضربه، باعث جراحت سطحی و سپس جراحت عمیق شود: فقط دیه جنایت عمیقتر پرداخت می شود.
- آسیبهای وارده بر عضو از یک نوع و بر یک عضو باشد: عرفاً یک آسیب بوده و یک دیه پرداخت می شود.
- اعضاء فرد: هر کدام یک دیه کامل دارند.
- اعضای زوج: در مجموع (دوتایی با هم) یک دیه کامل دارند.

فصل سوم: جنایات تعزیری

- اولین بار در ماده ۵۱۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۷۰ به جرم منازعه اشاره شد.
- ارکان مادی جرم منازعه عبارتند از: (۱) رفتار مرتکبان (۲) تعداد مرتکبان (۳) نتیجه (۴) مکان (۵) زمان (۶) رابطه استناد (۷) شخصیت مجنی علیه.

- منازعه: در باب مفاعله به معنای مشارکت است.
- مشارکت: دو نفر یا بیشتر یک کاریکسان نسبت بهم انجام دهند بطوری که هر دو هم فاعل باشند و هم مفعول (در یک زمان).
- منازعه با ترک فعل انجام نمی شود.
- منازعه با رفتارهای غیر اصابتی منتهی به جنایت صورت می گیرد.
- حداقل افراد دخیل در منازعه ۳ نفر یا بیشتر باید باشند.
- یک نفر علیه دو نفر یا بیشتر و یا سه گروه (۳ نفر) همزمان با هم نزاع کنند؛ منازعه شکل گرفته است.
- منازعه: جرم صرفاً مادی است.
- خصوصیات نزاع: (۱) نزاع در یک محل و یک زمان اتفاق افتد. (۲) حتماً در مکانهای عمومی نیست. (۳) جرمی مقید به نتیجه است. (۴) شدت و ضعف ضربه و جرح با نظر کارشناس صورت می گیرد. (۵) زمان وقوع جنایت، دقیقاً وسط منازعه است. (۶) شخصیت مجنی علیه مهم و موثر نیست. (۷) عدم ثبوت ارتباط بین جنایت واقعه و نزاع به معنی عدم ثبوت منازعه می باشد.
- مرتکب جرم منازعه معلوم و نوع جنایت هم عمدی و قصاص هم مقدور باشد؛ ابتدا مجازات قصاص (عضو) و سپس حبس به اجرا درمی آید.

روی کارت

- جنین حلال یا حرام (هر دو) مشمول احکام سقط جنین می شوند.
- جنین، ناقص یا عقب افتاده باشد یا ادامه حاملگی برای حیات مادر خطر آفرین است: مطابق ماده واحد سقط درمانی، سقط بلامانع می باشد.
- سقط جنین مطابق مواد قانونی نباشد: دیه و تعزیر در انتظار مرتکبان است.
- اذیت و آزار: رفتاری که به زن حامله صدمه نمی زند اما با ایجاد ناراحتی، باعث سقط او می شود.
- شکل اذیت و آزار در ارتکاب جرم موثر نمی باشد.
- اذیت و آزار با فعل و نیز ترک فعل انجام می گیرد.
- در اذیت و آزار: شخصیت مرتکب و وسیله، موثر نمی باشد.
- پس از جنایت عمدی، جنین زنده بدنیا بیاید و سپس بمیرد: مرتکب، قصاص می شود.
- سقط جنین بصورت تسبیبی می باشد: بطوری که ابتدا مادر صدمه می بیند و حاصل صدمه بر مادر، سقط جنین می شود.
- سقط جنین: جرم عمدی (علم و عمد) است.
- در سقط جنین: ضربه عمدی و جهل مرتکب به حاملگی زن: مرتکب مشمول قانون سقط عمدی نمی شود.

- مرتکب قصد سقط ندارد و عمل وی هم نوعاً کشنده نباشد: سقط جنین شبه عمد می باشد.
- مراحل جنینی مطابق نظر قرآن به ۶ مرحله تقسیم بندی شده است. (ماده ۶۱۷ ق.م.ا مصوب ۲۹)
- طول عمر جنین در مقدار دیه موثر است.
- طول عمر جنین در نوع مجازات بی تأثیر است.
- شرایط لازم برای سقط جنین: (۱) منشأ حمل، انسان باشد. (۲) زنده بودن جنین (۳) زوال جنین (۴) خروج جنین از رحم مادر
- انواع سقط جنین از نظر حقوقی و پزشکی: (۱) سقط جنین مجاز (۲) سقط جنین غیرمجاز (۳) سقط خودبخودی
- انواع سقط جنین: (۱) ارادی مانند سقط جنین که زمان ضروری است. (۲) غیرارادی مانند سقط جنین که در حالت بیماری یا جزایی اتفاق می افتد.
- رکن مادی جرم سقط جنین: (۱) وضعیت بزه دیدگان (۲) رفتار مرتکب (۳) نتیجه (۴) رابطه استناد.
- جنین در آزمایشگاه مشمول قانون سقط نمی شود (که دکتر آقایی نیا، نظر عکس دارد).
- شروع به جنایت درباره فردی که حامله نیست: شروع به جرم می باشد.

- سقط جنین با ضربه یا آزار و اذیت صورت می پذیرد.
- ضرب (معروف به سقط ضربه ای) رفتار اصابتی که نسبت به تمامیت جسمانی مادر که موجب سقط جنین می شود.
- ضرب بهر صورت که باشد، دیه دارد.
- در صورتی که ضرب باعث ایجاد نقص در جنین شود (جنین زنده نباشد یا زنده بدنیا نیاید یا زنده بدنیا بیاید اما بمیرد): مجازات جنایت بر جنین + مجازات سقط جنین در پی دارد.
- منازعه در مقام دفاع باشد: مدافع در صورت آسیب رساندن به فرد، مجازات نمی شود.
- ادعای دفاع در جریان منازعه فقط علیه طرف نزاع (مهاجم یا متخاصم) قابل قبول است.
- اشتباه در هویت مجنی علیه، بر عمدی بودن جنایت در منازعه بی تأثیر است.
- منازعه، نتایج متعددی داشته و مرتکب هیچکدام آنها معلوم نباشد: منازعین به مجازات اشد محکوم می شوند.
- جنین ایجاد شده در آزمایشگاه، تا زمانی که وارد رحم زن نشده، مشمول قانون نمی شود.
- مجازات سقط عمدی جنین: دیه یا قصاص حبس تعزیری.

- چند جنین در رحم مادر باشد و آسیب به همه آنها: مجازات اشد مرتکب + دیه جداگانه هر کدام از جنینها.
- مرحوم خویی: دیگران بین جان و مادر و جنین نمی توانند یکی را ترجیح دهند اما مادر می تواند جان خود و جان جنین، جان خود را ترجیح دهد و او را سقط کند.
- رکن قانونی سقط جنین: ماده واحده قانون سقط درمانی مصوب ۴۸.
- سقط جنین (از نظر شکلی و ماهوی) باید مطابق ماده واحده سقط جنین مصوب ۴۸ باشد و الا، جرم محسوب می شود.
- جنین ناقص الخلقه یا عقب مانده، دلیلی بر مجوز قانونی سقط می باشد.
- سقط جنین با شروط خاص، تا قبل از دمیده شدن روح جایز می باشد.
- سقط جنین تحت هر شرایطی، بعد از ولوج روح مجاز نمی باشد.
- سقط جنین حتما باید با رضایت زن صورت گیرد.
- نوع سقط جنین، هیچ تأثیری در نوع مجازات ندارد.
- اعمالی مانند سرعت غیرمجاز و رانندگی بدون گواهینامه: جرم مستقل هستند.

روی کارت

- در تصادفات رانندگی: شرکت بیمه تعهدات بیمه نامه نسبت به مصدوم یا وراث قانونی او را اجرا می کند.
- در جرایم رانندگی: سرعت مجاز با سرعت مطمئنه متفاوت است.
- سرعت مطمئنه: راننده با توجه به شرایط مختلف و وسیله نقلیه و اوضاع خاص معلوم کند و معمولاً کمتر یا برابر با سرعت مجاز است.
- در جرایم رانندگی: اراده حرف اول را می زند.
- بافوت راننده مقصر: تعقیب کیفری و اجرای مجازات درباره ساقط می شود اما دعوای مطالبه دیه علیه ورثه وی جریان می یابد.
- جرم قتل غیر عمد ناشی از تقصیر: قابل گذشت نیست.
- جنایات متعدد با حادثه پیش آید: قاعده جمع دیات اجرا می شود.
- مستی حین رانندگی یا رانندگی بدون پروانه یا رانندگی با سرعت غیرمجاز: باعث تشدید مجازات راننده مقصر می باشد.
- راننده خاطی علاوه بر مجازات اصلی، دارای مجازات تکمیلی هم می باشد.
- در طول مدت ضمانتنامه: کارخانه سازنده وسیله نقلیه مسئول رفع عیب احتمالی آن خواهد بود و در صورت تخلف ضامن می باشد.

- راننده خاطی در مقابل شخص ثالث مسئولیت دارد (البته با اثبات عمدی بودن حادثه).
- در جرایم رانندگی: راننده نه قصد ارتکاب جنایت و نه قصد رفتار نسبت به مجنی علیه را دارد اما علم و آگاهی راننده یا اقدام نوعاً کشنده ولی در اثبات عمدی بودن بی احتیاطی موثر است.
- تشخیص فوری بودن کمک: یک امر کارشناسی می باشد.
- اقدام کمک راننده به مصدوم: تخفیف مجازات را در پی دارد.
- در کمک به مصدوم، قاضی مکلف به اعمال تخفیف است.
- در کمک به مصدوم، دادگاه یک مجازات را دوبار نمی تواند تخفیف دهد.
- احراز تقصیر در جرایم رانندگی: یک امر کارشناسی و بر عهده کارشناسی می باشد.
- تصادف بر اثر حوادث قهری باشد: هیچ کس ضامن نیست.
- ارائه گواهینامه به افراد فاقد توانایی یا مهارت توسط مأموران راهنمایی رانندگی: تخلف بوده و مجازات در پی دارد.
- ترجیح جان مادر بر جان جنین در ماده واحد سقط، مطابق قواعدی مانند (۱) قاعده الایم فی الایم (۲) قاعده لاضرر (۳) قاعده اضطرار (۴) قاعده دفاع (۵) قاعده سیره عقلایی می باشد.

- رکن مادی جرم قتل غیر عمد ناشی از تخلفات رانندگی شامل: (۱) وسیله ارتکاب جرم (۲) سمت مرتکب (۳) رفتار مرتکب (۴) نتیجه (۵) رابطه سببیت می باشد.
- وسیله نقلیه: وسیله ای که بطور کامل به همراه راننده نقل مکان می کند.
- وسایلی مانند: دوچرخه، قایق پارویی، موتور سیکلت، خودرو، کشتی، قطار، مترو، هواپیما، بالگرد از مصادیق وسیله نقلیه می باشند.
- راننده: فردی که هدایت وسیله نقلیه را بر عهده دارد.
- وقوع حادثه باید همزمان با رانندگی باشد تا مشمول جرم قتل غیر عمد ناشی از تخلفات رانندگی گردد (شرط لازم).
- جرایم رانندگی با ترک فعل صورت نمی گیرد.
- مرگ در جرایم رانندگی باید ناشی از عمل مرتکب (ارتباط بین مرگ و رانندگی) باشد.
- تقصیر راننده: تجاوز از رفتار توسط راننده یا متصدی متعارف در شرایط حادثه، برون قصد در رفتار نسبت به طرف.
- مادر، جنین خود را سقط کند: عدم تعزیر + پرداخت دیه.
- مادر، جنین خود را سقط کند: محروم از دیه جنین می باشد.

- سقط جنین: یک جرم قابل گذشت (نیاز به شاکی خصوصی) است.
- آگاه بودن پرستار یا مریض از مجرمانه بودن دستورات پزشک: آنها ضامن هستند.
- سقط جنین: جرم مقید به نتیجه است.
- فوت مادر بر اثر سقط جنین: تعزیر جانی.
- فراهم آوردن وسایل سقط جنین و مباشر یک نفر باشد: یک مجازات (یک جرم).
- فراهم آوردن وسایل سقط جنین و مباشر دو نفر باشد: دو مجازات (دو جرم).
- فردی مباشر را تهدید یا تحریک برای سقط جنین کند: مجازات خواهد شد.
- سقط جنین با رضایت صاحب دیه: سقوط دیه.
- انگیزه مرتکب در سقط جنین متهم و موثر است.
- سقطهای غیر عمدی جنین: دیه مادر + دیه جنین پرداخت می شود.
- سقط جنین در اثر تخلفات رانندگی: پرداخت دیه + تعزیر اجرا می شود.